

Elevers möten med engelska i och utanför skolan: Upprop till deltagande i forskningsprojektet Bridging the Gap

Alastair Henry, Pia Sundqvist, Helena Korp

”Jamen, alla ungdomar kan ju så mycket engelska idag!” Den kommentaren känner vi igen, vi som dagligen jobbar med engelska. Visst, många ungdomar kan mycket engelska, men inte alla... Där står engelskläraren med hela högstadieklassen och ska få till sin undervisning, med lektioner som passar både eleven som lätt snackar med briter på Skype samtidigt som en dataspelsräd genomförs och eleven vars muntliga förmåga inskränker sig till enstaviga uttryck, ibland tvåstaviga, ofta med en lång paus däremellan. Hur gör läraren för att få till en meningsfull engelsklektion med sådana utmaningar? En del lyckas! I det forskningsprojekt vi nu ska berätta om kommer vi att studera hur lärare som lyckas gör – och känner du igen dig, vill vi gärna komma i kontakt med dig.

Det engelska språket har alltid varit närvarande i svensk populärkultur. I generationer har unga svenskar lyssnat till engelskspråkig musik, sett engelskspråkiga filmer och TV-program samt läst engelskspråkiga tidningar, serier och tidskrifter. På så sätt är det inte anmärkningsvärt att svenska elever ofta möter engelska utanför skolan nuförtiden. Skillnaden för dagens ungdomar jämfört med tidigare generationer är hur dessa möten ser ut. *Istället för att endast vara konsumenter av engelskspråkig populärkultur är dagens tonåringar även producenter av populärkultur.* De är, som det benämns på engelska, *prosumers* (alltså båda producenter och konsumenter). Detta medskapande av engelskspråkig populärkultur sker i hög grad i digitala miljöer, såsom i

online spel och i olika intressefora där ungdomar ägnar sig åt sina speciella intressen. Att skriva så kallad fan-fiction är ytterligare ett exempel på medskapande. Dessa digitala miljöer är viktiga arenor för många ungdomars identitetsskapande.

”Istället för att endast vara konsumenter av engelskspråkig populärkultur är dagens tonåringar även producenter av populärkultur.”

Färska forskningsrön om möten med engelska i och utanför skolan

Möten med engelska utanför skolan kan medföra stora fördelar i språkinläringen. Redan från tioårsåldern

utförs många språkliga aktiviteter, både på svenska och andra språk – främst engelska – via datorn. Detta har Pia Sundqvist på Karlstads universitet och Liss-Kerstin Sylvén på Göteborgs universitet visat. I en studie bland elever i årskurs 4 (Sundqvist & Sylvén, 2014)

fann de att eleverna i genomsnitt ägnade drygt sju timmar per vecka åt digitala/mediala aktiviteter som skedde på engelska. Om man jämför detta med antalet engelsklektioner i skolan under en vecka, så är det enkelt att förstå att det finns möjligheter för språkutveckling även sedan klassrumsdörren har stängts för dagen. Något överraskande fann forskarna också att en del tioåringar (uteslutande pojkar) trots sin ringa ålder redan hade börjat spela vad som kallas *massively multiplayer online role-playing games* (MMORPGs), såsom *World of Warcraft*. Dessa dataspel är komplexa och det krävs i hög grad av dem som vill delta, att de kan använda det engelska språket, både muntligt och skriftligt. Motivationen för att lära sig engelska var glädjande nog generellt hög, men mycket hög bland dem i studien som ansåg sig vara "gamers" – ett föga förvånande resultat. Studien visade också att barnen överlag tyckte sig vara duktiga eller ganska duktiga på engelska. I studien undersöktes också vilka strategier tioåringarna sade sig använda när det är svårt att komma på vad man ska säga på engelska; här var det vanligare att använda svenska ord och uttryck bland icke-spelare och måttliga spelare än bland frekventa spelare (de som spelade dataspel fyra timmar eller mer i veckan).

En rad andra studier av samma forskare har visat på liknande intressanta resultat just med avseende på hur dataspelande hänger ihop med engelsk språkfärdighet. Vi vill här nämna ett exempel till, denna gång från ett projekt bland elever i årskurs 5 (Sylvén & Sundqvist, 2012). I projektet delades barnen in i tre grupper utifrån dataspelsvanor: icke-spelare, måttliga spelare och frekventa spelare. När forskarna sedan jämförde gruppernas resultat på (a) ett engelskt

ordprov, (b) det nationella engelskprovets läsförståelsedel och (c) det nationella provets hörförståelsedel, visade det sig att de frekventa spelarna genomgående fick högst resultat, följt av de måttliga spelarna och icke-spelarna. Skillnaderna mellan grupperna var statistiskt signifikanta, vilket innebär att resultaten inte kan bero på slumpen. Vad som är orsak och vad som är verkan kan man dock inte veta, ifall dataspelande leder till bättre förmåga i engelska, eller om barn som redan har en god förmåga i engelska i högre grad väljer att spela dataspel där de måste använda engelska. Samtliga studier de båda forskarna genomfört bekräftar att det är

”Dessa dataspel är komplexa och det krävs i hög grad av dem som vill delta, att de kan använda det engelska språket, både muntligt och skriftligt.”

vanligare att pojkar spelar dataspel än att flickor gör det, vilket även är i linje med hur det ser ut på global nivå.

Samtidigt som ungdomar lär sig engelska utanför skolan genom sin konsumtion av och deltagande i digitala medier,

kan det även utvecklas ett förhållningssätt till den formella inläringen av språket som får allvarliga konsekvenser för motivationen att engagera sig i skolans engelskundervisning. I sin forskning har Henry (bl.a. 2013) argumenterat att motivation att lära sig engelska i klassrummet kan påverkas negativt av uppfattningen att (a) skolengelska inte är lika äkta och autentisk som engelskan man möter och använder på fritiden, (b) man lär sig engelska mest effektivt genom att vara i naturliga miljöer och genom att använda språket i fritidsaktiviteter (jfr med dataspelarna ovan) och att formellt lärande inte är effektivt, och (c) man redan uppfattar sig själv som en duktig och kompetent språkanvändare (jfr med resultaten bland tioåringarna ovan). Henry menar att dessa inställningar förstärker uppfattningen hos många elever att de *inte behöver anstränga sig på engelsklektionerna* och att de *kommer få ett bra betyg och*

klara sig bra i framtiden genom sin informella inlärning av engelska. Det är ett resonemang som stöds av resultaten från Skolinspektionens kvalitetsgranskning av engelskämnet i årskurserna 6–9 (Skolinspektionen, 2011).

I sin utvärdering fann Skolinspektionen att eleverna i många klassrum visserligen arbetade med sina uppgifter – men utan stor entusiasm! Av inspektionens enkätundersökning framgår även att eleverna lärde sig ungefär hälften av sin engelska utanför skolan och att de på fritiden använde engelska i autentiska situationer. Medan eleverna upplevde användningen av engelska utanför skolan som bekväm och naturlig, var upplevelsen av engelska i skolans värld något annat. Skolinspektionen menar att elevernas möte med engelska utanför skolan utnyttjas dåligt i många skolor. Många elever upplevde att engelskämnet inte var särskilt utmanande och därför använde de engelsklektionerna främst till att koppla av. Därför, menar Skolinspektionen, är det ytterst angeläget att ”överbygga dessa två ’kulturer’ och få det engelska språket lika naturligt i som utanför skolan”. Det är dock viktigt att lyfta fram att inspektionen i sin granskning även stötte på engelskundervisning som eleverna uppskattade och där de faktiskt blev utmanade av sin lärare. Vi tror dessa elevers lärare äger viktig kunskap om hur undervisning kan bedrivas för att tillgodose dagens mycket utmanande situation i synnerligen heterogena engelskklassrum.

Vetenskapsrådet satsar på vidare forskning

Vår forskning tar sin utgångspunkt i Skolinspektionens resonemang och även liknande slutsatser som nyligen har dragits av

internationellt kända motivationsforskare såsom Ema Ushioda. Hon hävdar att det finns ett nytt och växande glapp mellan den engelska som eleverna möter utanför skolan respektive i skolundervisningen, och att glappet har en negativ påverkan på motivation och skolresultat.

Viktigt att notera i sammanhanget är att Skolinspektionen fann stor variation i sättet på vilket lärare länkade sin undervisning i engelska till elevers erfarenheter och användning av språket utanför skolan. Även om de allra flesta lärarna inte systematiskt utnyttjade elevernas vardagliga möten med engelska, fanns som vi nämnde ovan exempel på lärare som på ett effektivt sätt använde engelska utanför skolan som en resurs i sitt klassrum.

Vetenskapsrådet har valt att stödja ett flerårigt projekt, *Bridging the gap between in and out-of-school English: Learning from good practice*, där ”syftet är att identifiera och teoretiskt analysera exempel av god praktik där elevers erfarenheter av engelska utanför skolan tas tillvara i klassrumsundervisning”. Målet är att bidra till att lägga grunden för en pedagogisk praktik där elevers möten med engelska utanför skolan används som en resurs i ett måluppfyllande lärande. För att förstå hur upplevelsen av glappet mellan engelska i och utanför skolan påverkar elevernas motivation används olika empiriskt bevisade teorier. Elevernas upplevelse att deras användning av engelska utanför skolan är autentisk, medan skolans engelska känns konstgjord och krystad, kan, enligt teorier om autenticitet, ha en negativ påverkan på motivationen. På ett liknande sätt har det påvisats att elever kan utveckla ett mentalt förhållningssätt (ett *mindset*) som innebär att de tror att deras engelska utvecklas bäst när de lär sig i

”Vi tror dessa elevers lärare äger viktig kunskap om hur undervisning kan bedrivas för att tillgodose dagens mycket utmanande situation i synnerligen heterogena engelskklassrum.”

naturliga miljöer utanför skolan, vilket dessvärre leder till att de inte lägger ner särskilt mycket möda i klassrummet. På så sätt går elever miste om viktiga möjligheter att utveckla sitt språk, framförallt i sammanhang där korrekthet och ett nyanserat språkbruk krävs.

Insikten om att det finns väsentliga skillnader i elevers uppfattningar av engelska och engelskanvändning i och utanför skolan är tämligen nyvaknad inom forskningen. Glappet förväntas växa i framtiden både här i Sverige och i andra länder. Idag saknas det systematiserad kunskap om hur lärare kan utnyttja elevers erfarenheter utanför skolan i sin undervisning. För att bromsa nedgången i elevers motivation och därmed risken för försämrade resultat blir kunskapen som projektet genererar av stor vikt.

Vi vill komma i kontakt med lärare!

Vårt mål är att identifiera exempel på god undervisning där lärare medvetet förhåller sig till och använder sig av elevers erfarenheter av engelska utanför skolan. Därför är vi intresserade av att komma i kontakt med lärare i engelska i årskurserna 6–9 och på gymnasiet

- som använder sig av autentiska material och kommunikationsmedier, till exempel datorspel, bloggar, wikis, chat-funktioner, YouTubevideor, Skype-kommunikationer, film, aktuell ungdomslitteratur, etc.,
- som lägger stor vikt vid att finna och utforma uppgifter och aktiviteter där eleverna kan använda erfarenheter, kunskaper och intressen som de har utvecklat på fritiden,
- som bjuder in till samtal kring ämnen *som är viktiga för eleverna själva* och som tilltalar elever (i slutet av högstadiet och på gymnasiet) som unga vuxna, och
- som utformar klassrumsaktiviteter där elevers kreativitet i olika former sätts igång.

Om du känner igen dig i denna beskrivning eller om du har en kollega som arbetar på ett sådant sätt är vi väldigt intresserade av att få kontakt med dig. Hör av dig genom att mejla till [pia.sundqvist@kau.se!](mailto:pia.sundqvist@kau.se)

Lästips

Henry, A. (2013). "Digital games and ELT: Bridging the authenticity gap". I E. Ushioda (Ed.), *International perspectives on motivation: Language learning and professional challenges* (pp. 133-155). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Engelska i grundskolans årskurser 6–9. Kvalitetsgranskning. Rapport 2011:7. (2011). Stockholm: Skolinspektionen.

Sundqvist, P., & Sylvén, L. K. (2014). "How Swedish children learn English through gaming". I *The Conversation*. Hämtad från The Conversation website: <http://theconversation.com/how-swedish-children-learn-english-through-gaming-31073>

ALASTAIR HENRY, docent i ämnesdidaktik vid Högskolan Väst, projektledare
alastair.henry@hv.se

PIA SUNDQVIST, docent i engelska vid Karlstads universitet, projektmedlem
pia.sundqvist@kau.se

HELENA KORP, docent i pedagogik vid Högskolan Väst, projektmedlem
helena.korp@hv.se

Elevpanelen – svarar på frågan

”Lär du dig engelska bäst i skolan eller på fritiden? Är det någon skillnad på språket du lär dig hemma och på lektionerna?”

Jag, och många med mig, är en sådan som kollar på flera TV-serier via sidor som liksom serierna är från USA. Alltså: ingen text. Det har gjort att jag har fått upp flyt i framförallt hörförståelse men också att mitt tal har förbättrats. Jag har mycket större ordförråd och har lättare att ta mig runt saker jag inte kan förklara än innan jag kom i så stor kontakt med engelskan. Det som är problemet nu i skolan är att jag måste lära mig att skriva mer ordentligt, sofistikerat och varierat. Jag vet inte om det beror på att det jag kommer i kontakt med är riktat till ungdomar eller om det är amerikanskan som inte är tillräckligt ordentlig, hur som, så är det ett problem. Men detta sätt vår generation lär sig engelska på är väldigt smart egentligen, vi får det vi vill (se serier) och i utbyte mot det lär vi oss mer engelska. Win win? *Annie Östlund, Karolinska gymnasiet, Örebro*

Jag tycker personligen att jag lär mig mer engelska utanför skolan än i skolan. Jag lyssnar på väldigt mycket musik och tittar mycket på film, och jag lär mig utifrån det! I skolan är det ganska mycket läsning och utanför är det mycket "hörförståelse" men givetvis läsning också eftersom jag kollar på mycket engelsk film! Jag tycker det är roligare att lära mig engelska utanför skolan för det är mycket mera fritt. *Wilma Amløh klass 8B, Vammarskolan Valdemarsvik*

Min första engelsklärare sa alltid till oss att vi skulle gå hem, ställa oss framför spegeln och rocka loss med engelskglosorna. Jag förstod aldrig vad det skulle vara bra för. Jag har alltid lärt mig bäst i skolan. Jag behöver få allting uppradat och berättat för mig – den tråkiga vägen. Men utan engelskan hemma, i film mm, hade jag troligtvis inte kunnat använda mig av kunskapen jag får i skolan och inte heller tyckt språket varit speciellt roligt. Precis som jag behöver noter för att kunna spela ett instrument, behöver jag också känslan. Jag tycker inte att det finns någon större skillnad på det engelska språket som vi får genom media och det vi får lära oss i skolan. Samtidigt som det är svårt för mig att jämföra då jag aldrig sett en film så som jag sett en grammatikövning. Så det behövs nog lite av båda världar, kunskapen jag får i skolan och magkänslan jag får genom media. Att rocka loss hemma med läxan var kanske inte så dumt i alla fall. *Elin Bengtsson, Katedralskolan, Lund*

För mig är jag övertygad om att datorspelen står för det mesta av mina engelskakunskaper. Lektionerna kommer inte ens nära. Det är ganska naturligt att man är mer intresserad av att lära sig vad *boar* betyder när man får i uppdrag att leta upp och döda en, jämfört med om det är en random glosa som man pluggar på sista dagen och glömmer bort så fort diktamen är över. En annan faktor är tiden. I skolan studerar jag engelska två timmar i veckan. Det är mindre än antalet timmar jag lägger ner på datorspel på en dag. Eftersom jag lär mig så mycket via spelen kan jag ta engelskan i skolan mindre seriöst, och därför spenderar jag inte heller mycket tid på att plugga engelska hemma, utan mest på lektionstid. *Sigurd Silfver, Norra Real, Stockholm*